

Af samme forfatter

Syv fantastiske fortællinger

Den afrikanske farm

Vinter-eventyr

Gengældelsens veje

Sidste fortællinger

Skæbne-anekdoter

Babettes gæstebud

Sandhedens hævn

Skygger på græsset

Ehrengard

Karneval og andre fortællinger

Samlede essays

Breve fra Afrika

Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-64

Karen Blixen

Rungstedlund

En radio-tale

Særudgave til COP15

København 2009

Gyldendal

Rungstedlund. En radiotale
af Karen Blixen

1. e-bogsudgave 2009
ISBN 978-87-02-09158-8

© Rungstedlundfonden, 1958

Første gang udgivet i “Mit livs mottoer og andre essays”, 1978

Særudgave i anledning af FN’s klimakonference 2009
i København

**Denne bog er beskyttet af lov om ophavsret.
Kopiering til andet end personlig brug
må kun ske efter aftale med forlag og forfatter.**

(Bogudgave: ISBN 978-87-00-79814-4)

www.blixen.dk

www.gyldendal.dk

Jeg kan undertiden synes at dansk „demokrati“ holder hånden over de folk som egentlig ikke behøver det, mere end over dem som har virkelig behov derfor, – jeg synes at det holder hånden over automobilerne frem for over cyklisterne.

*Karen Blixen (1885-1962) i „Rungstedlund. En radio-tale“
Danmarks Radio 6. juli 1958*

FORORD

Karen Blixen holdt mod slutningen af sit liv en tale om sit hjem – og barndomshjem – Rungstedlund i Danmarks Radio. Hendes livslange betagelse af naturen og hendes bekymring for menneskets manglende respekt for dens værdier, fandt sit udtryk i denne tale.

Mest kendt er Karen Blixen for sine mange år som kaffefarmer i Afrika. Disse år fik digterisk form i bogen *Den afrikanske farm* (1937), et værk der mange år senere blev til den Oscarbelønnede Hollywoodfilm *Mit Afrika*. Sin debut havde hun med bogen *Syv fantastiske fortællinger* (1934), som hun selv skrev på både dansk og engelsk, en arbejdsform hun benyttede livet igennem. Filmatiseringen af „Babettes gæstebud“ fik endnu mange flere mennesker til at interessere sig for hendes litterære værk, som i dag er oversat til alverdens sprog.

I „Rungstedlundtalen“ beretter Karen Blixen smukt om Rungstedlunds historie, der går fire hundrede år tilbage i tiden, om dets beboere gennem flere århundrede, og især om det store stykke land, der omgiver huset. Hun ville gerne sikre sig, at det ikke blev bebygget, men at det altid kunne være et åndehul for mennesker. Hun bestemte, at det skulle fredes og vedligeholdes som et fuglereservat, for at sikre sig at bl.a. nattergalen, når den vendte tilbage fra sit lange træk til Sydafrika, altid skulle kunne finde et sted at bygge sin rede. Men Blixen manglede den fornødne økonomi til dette projekt. Talen ender derfor med en opfordring til lytterne til at sende hende et beløb, men kun 1 krone fra hver lytter. Karen Blixen ønskede at vide, hvor mange der havde lyttet til hendes tale. 85.000 mennesker sendte hver 1 krone – og dette muliggjorde planen om fredning og vedligeholdelse af området, der den dag i dag drives efter hendes ønsker. Både hus og have har siden 1991 været åbent for publikum, som Karen Blixen Museet.

Karen Blixen var på mange områder bemærkelsesværdigt forud for sin tid, og hendes bud allerede i 1958 om, at vi snarere burde

køre på cykel end i bil, er i pagt med det klimatopmøde, der afholdes i København fra 7.-18. december 2009. Derfor har Gylden- dal, Rungstedlundfonden og Karen Blixen Museet på Rungstedlund sammen ønsket at dele Blixens tanker med de mange delegerede til mødet ved at lade talen trykke og udkomme i begrænset oplag på dansk og engelsk, og ved at lade teksten uddele gratis i den periode COP15 finder sted. Ikke uden grund uddeles teksten i Københavns Metro, som netop repræsenterer bæredygtig transport og et åbent passagerum.

Catherine Lefebvre
Museumsdirektør, Karen Blixen Museet

Marianne Wirenfeldt Asmussen
Litterær eksekutor, Rungstedlundfonden

RUNGSTEDLUND EN RADIO-TALE

Godaften, mine lyttere! Nu er det længe siden, De har gjort mig den glæde at se indenfor på Rungstedlund.

Og i det meste af dette lange tidsrum har jeg selv troet at vi aldrig skulle mødes igen! Jeg har været mere end et år på hospitalet og gennem mere end een operation. Inden den sidste var jeg selv ganske overbevist om at jeg ikke ville komme over den. De talte derinde til mig om hvordan jeg ville føle det når jeg vågnede op igen efter narkosen, og jeg tænkte: „Er det nu noget at tale om? Jeg ved jo at jeg ikke vågner op igen.“ Jeg hørte sidenhen tilfældigt derinde at en af lægerne havde sagt: „Hvis hun kommer over denne operation, er det det mest geniale hun har gjort i sit liv,“ så at jeg jo ikke kan tro at der fra den anden side heller har været nogen egentlig tillid til foretagendet.

Og da vil jeg dog fortælle Dem at jeg, da-

gen inden operationen, blev ved at holde fast ved tanken om at overtale radioen til at sende sin vogn ud til hospitalet, så at jeg på bånd kunne indtale en – efter hvad jeg selv troede sidste – hilsen til lyttere i Danmark. Jeg tænkte den dag at jeg ville have sagt til Dem: „Det er ikke slemt at dø, det er godt. Jeg har i min tid set mange mennesker dø, mange afrikanske indfødte er døde så at sige i mine arme, og jeg har aldrig set nogen af dem være bange. Og nu føler jeg selv at døden er ikke en afbrydelse af livet, men en afrunding af det.“ Men jeg havde ikke kræfter til at realisere min plan. Og så døde jeg jo heller ikke, så at den egentlige pointe i den udgik.

Men jeg vil i aften sige Dem noget andet af det jeg dengang ville have sagt: at jeg synes, der har været et lykkeligt og morsomt forhold mellem Dem og mig; og at jeg er Dem taknemlig for det. Jeg kan jo på samme måde føle taknemlighed overfor mine læsere. Men der har altid ved papir og tryksværte været noget som var mig imod. Da jeg som 20-årig fik nogle fortællinger ud i „Tilskueren“, og vor gamle kritiker Valdemar Vedel opfordrede mig til at blive ved at skrive, svarede

jeg ham at det ville jeg ikke, for jeg ville ikke blive en tryksag. Han lo ad det når han siden så mig: „Det er Dem der ikke vil blive en tryksag, – det bliver De vist heller aldrig.“ Men jeg har gerne villet fortælle, jeg har ønsket at sidde med en kreds af mennesker om mig og berette historier som nu ånden drev mig. I Afrika gjorde jeg det, for de indfødte ville gerne høre historier, og var egentlig ligeglade med hvor gennemtænkte de var. Hvis jeg begyndte: „Der var engang en mand som havde en elefant med to hoveder,“ – så faldt de meget interesserede ind: „Javel, Msabu, ja det havde han altså. Hvordan gjorde han: fodrede han begge hovederne på een gang eller hvert af dem for sig?“ Af „de fire elementer“ har jeg altid holdt mest af luf-ten, og jeg vil gerne være en stemme i æte-ren.

Det har i de sidste ti år været en – bestandig overraskende og festlig – oplevelse for mig, at mennesker i taxa'er, kupeer og butikker når jeg har spurgt mig for eller givet en besked, har hilst på mig: „Goddag, Karen Blixen!“ og fortalt mig at de har kendt min stemme igen fra radioen. Der var rigtignok også engang en vred dame som midt på den

rullende trappe på Vesterport station vendte sig imod mig og sagde: „Hvad er det for noget snak, De siger i radioen?“ Men også dette var for mig et møde, og noget mere personligt og menneskeligt end at blive tilrettevist på tryk. I „Købmanden i Venedig“ siger Lorenzo om natten ved Belmont: „Hør, det er Portia som er kommet hjem.“ Og Portia svarer: „Han kender mig som den blinde kender gøgen – på dens sære stemme.“ Når man selv fra lille barn hvert forår har stået stille i skoven, og har lyttet og råbt sin genkendelse ud, så vil man gerne overtage rollen. Det har været som om jeg stod i venskabsforhold til et helt folk, sådan som det var i Afrika, hvor på mine safaris de indfødte gennem en slags instinkt kendte mig hvor jeg kom frem. Det er en rigdom i et menneskes tilværelse.

Nu da vi igen mødes på Rungstedlund, da hver enkelt af Dem der har Deres radio åben sidder overfor mig ved ilden, så synes jeg det er på tide at jeg fortæller Dem lidt om det hus vi sidder i. Jeg selv har i nogle år, i en særlig forstand, haft Rungstedlund i tankerne. Og så vil jeg bede dem af Dem for hvem det lader sig gøre om at have en blyant og et stykke papir ved hånden. For inden De igen

lukker af for radioen vil jeg bede Dem skrive noget særligt ned angående Rungstedlund.

Vi sidder i den gamle Rungsted Kro, et af de ældste huse – måske det allerældste hus – mellem København og Helsingør.

Nordsjælland er på anden måde end det øvrige land forbundet med vor fortid gennem de sidste femhundrede år. Det er ikke her, som i Jylland eller på Fyn, de enkelte store godsers og enkelte slægters fortid, – Nordsjælland var krongods og præget af „Kongens København“. Skovene var kongelige jagtparker, og de store veje her hedder kongevejene. Overalt hvor man i Nordsjælland fra et højdepunkt ser ud over landet, kan man pege steder fra danmarkshistorien og fra dansk litteraturhistorie ud. Her ligger Gurre som i en dis af dansk kærlighedspoesi fra folkeviseerne til Holger Drachmann. Her var, inden stormen på København, Carl X. Gustavs tropper lejrede som rovfugle foran en fugle rede, og dramatiske begivenheder i den tids modstandsbevægelse trak linier mellem Søllerød, Humlebæk og Kronborg. Her gik Carl XII. i land i Humlebæk. Her, ad Kongevejen fra København til Helsingør, rullede den

ulykkelige Caroline Mathilde i karet som fange til Kronborg, og herfra så man himlen flammende rød over Københavns bombardement i 1807. Og så kommer her Dyrehavsbakken ind med romantiske og muntre toner fra Oehlenschlägers „Sankt Hans Aftenspil“. Her søgte, langs hele Strandvejen fra København til Helsingør, for femten år siden jøderne tilflugt i villaer og rækkehuse og blev hjulpet ombord på fiskerbådene, der kunne sejle dem til Sverige. Vognmand Juul her i Rungsted – som kom i Frøslev for det – og de andre lokale vognmænd ringede fra hus til hus: „I nat søger man at få en båd ud fra Snekkersten. I morgen bliver der en chance i Skovshoved.“

Man kan også uventet finde minder fra langt langt tidligere tid, hvorfra man ikke kender de enkelte menneskers navne. Da Strandvejen ud for Rungstedlund blev rettet ud, flyttede jeg et gammelt stengærde, og min gamle kusk Alfred Petersen, der har været på Rungstedlund i 65 år, tog mig ned og viste mig en sten, der hidtil havde ligget med den flade side indefter, fordi han mente at der på denne sten „var noget“. Det så for mig tvivlsomt

ud, men Alfred holdt fast ved sit, indtil jeg ringede til professor Brøndsted ved Nationalmuseet og sagde at jeg havde fundet en sten „med noget på“ – en arm og en hånd, een linie der udvidede sig til fem, den ene, som en tommelfinger, i vinkel på de andre. „Jeg kommer straks ud,“ sagde professor Brøndsted. Han ville gerne have stenen ind på Nationalmuseet, men jeg syntes at den skulle blive her hvor engang en mand har siddet og arbejdet med den. Professoren lånte den da og satte den med fotografier ind i en afhandling. Han fortalte mig at indridsningen i stenen var mellem 2500 og 3000 år gammel, han sagde også at tegnet virkelig var en hånd, en guddomshånd og et beskyttelses-tegn. „Det er mærkeligt,“ sagde jeg, „at det efter tommelfingerens stilling at dømme er en venstrehånd.“ „Nej, det er ikke en venstrehånd,“ sagde han. „Det er en højrehånd set fra håndfladen. Guddommen er inden i stenen.“ Stenen ligger nu under et stort træ i haven, her har været arkæologer fra Norge og Sverige for at se den.

Selve „kysten“ har gennem tiderne forandret sig og er blevet tæmmet og meget velopdra-

gen. Fra at være en strækning af forblæst land, med vegetation af piletræer og lyng, med Strandvejen som en sandet, usikker kørevej i havstokken og med fiskerlejers stråtækte huse og med stejlepladser er det blevet en næsten uafbrudt række pyntelige villaer og haver for folk der har deres virksomhed i København.

Men farvandet udenfor ser idag ud som i de allerældste dage. Det er Øresund, „Danmarks landevej, Nordens port.“ Jeg har i mit liv set adskillige farvande, Gibraltarstrædet og Babel-Mandeb. Men når jeg så har set Øresund igen har jeg tænkt: „Dig kan man kende mellem dem alle, for du har dit eget blå åbne blik.“ Det er et privilegium at bo ved Øresund.

Rungsted Kro lå nogenlunde midtvejs mellem København og Helsingør og er nok fra begyndelsen blevet til som et sted hvor fragtmænds og rejsendes vogne kunne blive fraspændt for et hvil. Den blev privilegeret kro allerede under Christian II., og Christian IV. gav Villum Carram brev på „den nye Runsti Kro med al den ager og eng som tilligger, samt 100 læs ved af vindfælder og fri olden for egen svin, imod at han skulle holde her-

berg for indlændiske og udlændiske, så at vejfarende mænd intet havde at klage.“ Senere gav dronning Sophie Amalie sin kammerpige Philix „Rundstedte Wirtshause“ mod at hun i landgilde svarede 2½ tønne torsk. Fiskebestanden på selve ejendommen blev anslået til 4500 karper og 18.000 karusser, – jeg ved ikke hvad de ville med disse karusser, dammene i haven er endnu fulde af dem, men de er at spise som vat med knappenåle i.

En lærd fransk rejsende på vej til Sverige skrev år 1700, at Rungsted Kro var den smukkeste på hele vejlængden. Han nævner her med ros hundekammeret, så at man må tro at hunde dengang som nu har hævdet en stilling på Rungstedlund. Bag huset, siger han, var en stor, sjældent smuk have med en høj.

Kroen havde privilegium på at brænde brændevin, – under pesten 1710, hvor alle landsbyer var afspærrede, fik kroværten Matthias Frigast tilladelse til at sælge øl og brændevin på Strandvejen udenfor kroen. Man benyttede sig på kroen i tidens løb så godt af privilegiet, at oldermanden for brændevinsbrænderlauget i Hørsholm en dag indfandt sig med sine betjente og tog brændevinsked-

len under forsegling. Siden fik kromanden den dog igen. Her er nok blevet brændt nogle ramsaltede vittigheder og viser af, og nogle tinbægre brændevin – og raske kropiger – svunget, store slagsmål er gået for sig, og besværlige ravende gæster smidt ud. Men det er rart at tænke på at trætte fragtmandsheste har kendt det sidste vejstykke inden Rungstedlund, hvor de nu snart skulle svinge gennem porten og blive trukket til vandtrug og krybbe. Der var dengang landbrug til kroen, og hestestald, kostald, svinesti og lade lå i uregelmæssig firkant omkring den bygning som nu alene står tilbage, og hvis længer og grundmur vistnok er de samme som i år 1600. Rungstedlunds avlsbygninger brændte alle ned en sommernat i 1898, jeg så dem selv brænde ned. Jeg har som barn redet gårdens heste tilvands imellem dem.

Huset selv har vist aldrig været planlagt eller tegnet af nogen arkitekt, det er på en måde vokset op på egen hånd og er blevet forskønnet ifølge skiftende generationers skiftende smag. Det falder uafslædig ned i hovedet på mig, og jeg stiver det uafslædig af. Professor Steen Eiler Rasmussen, som er min nabo i Rungsted, og har vist Rungstedlund en sær-

lig smuk interesse og forståelse, forklarer mig at den eller den enkelthed skriver sig fra år 1800 eller 1850. Da et loft pludselig faldt ned, og en mærkelig primitiv konstruktion åbenbarede sig under det, fortalte professoren mig at på den måde byggede man i årene efter statsbankerotten 1813, og det kunne jeg så levende forestille mig. Det er et efter nutidens begreber i allerhøjeste grad upraktisk hus, med lige så meget „ingenmandsland“ – gange og trapper og anretterværelser – som beboelsesrum.

Alligevel må Rungstedlund have bevaret noget af sine 100 somres sødme og vintres hygge. Mange gange har folk fra udlandet, som har været på besøg her, skrevet til mig om mit „uforglemmelige hus“. En amerikansk intelligence-officer, som efter befrielsen var min første gæst fra den store verden skrev: „Jeg havde været i Deres land i tre uger uden at få noget egentligt indtryk af det. Men da De viste mig Deres hus og have, gav De mig nøglen til Danmark.“

Der er til Rungstedlund 30 tønder land have, lund og græsland, det hele – mellem Strandvejens fint holdte haver – noget af et vildnis. Omkring dammen og kanalen i ha-

ven breder sig en hel skov af de samme store skræpper som H. C. Andersens „Lykkelige Familie“ boede under. Her er et stort fredeligt vænge, hvor der er læ, og hvor heste og køer går løse. Her er mange gamle træer og under dem en særlig rig skovbund med anemoner, kodrivere og violer. I hjørnet mod nordvest, hvortil hele terrænet skrånede op, ligger „Ewalds Høj“.

Ilden i Rungsted krostue blev da først tændt op for mere end 400 år siden, og er gennem tiderne brændt ned og tændt op igen mange gange. Men den har dog bestandig på samme måde kastet lys og skygger omkring i stuen. Den har skinnet på mange slags mennesker, som har siddet og talt om mange slags ting.

Hørsholms lokalhistoriker, Rosted, har en mærkelig historie om samtaler som har fundet sted her. Kirstine Munk, Christian IV.s gemalinde til venstre hånd, forstod at kongen mistænkte at ikke han, men rhingreven var fader til det barn hun ventede. Hun satte da nogle gange den svenske resident Johann Feggræus stævne her i Rungsted Kro for at fortælle ham om sine besværligheder med den kongelige gemal, ja for at antyde at hun var

parat til at meddele hvad hun vidste om kongens hemmelige planer mod Sverige, hvis hun derved kunne skaffe sig tilhold hos den svenske konge. Ilden har spillet over den skønne, rænkefulde frues røde brokadeskjole og den svenske diplomats opmærksomme ansigt.

Der er en mørk, stiv, smal skikkelse som jeg har syntes engang imellem at se foran ildstedet. Han har nok ikke talt meget der, han var en af de ensomste skikkelser i hele verdenshistorien og har snarere tavs set ind i gløderne. Den 18-årige kong Carl XII. af Sverige, – han der ifølge Frans G. Bengtsson „var blevet lavet på den fabrik, nu nedlagt, hvori konger blev gjort“ – var i sin allerførste ørneflugt slået ned på Danmark og havde kvarter i Rungsted Kro. Så han nu i gløderne vældige billeder af den sejrsmarch gennem Europa som skulle „gøre Sverige til universets midtpunkt“? Han så vel ikke derinde den frygtelige hvide russiske vinter og fangenskab i Tyrkiet, – så han sit ensomme vilde „kongeridt“ hjem til et forarmet land, der i fjorten år havde været uden konge, og sin ensomme, tvivlsomme død foran Frederiksten?

Så hændte der, for 185 år siden, uden at huset selv vidste noget af det, Rungsted Kro det betydningsfuldste i hele dens levetid, det som skulle give den forlænget levetid ind i kommende århundreder.

En tidlig forårsdag kom, antagelig med en af fragtvognene fra København, en spinkel ung mand ud til kroen og flyttede ind som logerende hos fiskemester Ole Jacobsen og hans kone. Der har vel gået nogle forhandlinger forud med hans familie, som sendte ham herud, og de har forstået at deres logerende var noget af et sort får i den, – han var næsten som dreng løbet hjemmefra for at gå i udenlandsk krigstjeneste og optrådte nu i København som løsgænger, digter og solderist. Det var deres opgave at vænne ham fra brændevinen, – med den havde de nok aldrig rigtigt held. Men de var gode mennesker med åbne sind, de kom til at holde af deres gæst. Han hed Johannes Ewald. I Rungsted Kro, siger han, omgikkes han „almue, sømænd og fiskere“, den klasse mennesker som i en vis forstand kaldes den ringeste, men som i en anden og uden tvivl sandere er den højeste. Fiskerne i Rungsted og deres koner og børn er blevet velbekendte med hans unge

svage skikkelse, når han i forårsblæsten vandrede langs stranden, spejdede mellem skibene og kendte de fremmede flag, eller sommerdage igennem sad på bænken på krohavens høj og fulgte mejerens arbejde og sang i marken. De så, eller anede, at der i ham var noget som de ikke før havde mødt hos mennesker: udødelighed. Og evnen til at udødeliggøre landskabet omkring sig, fuglesang og roser, det lysende eller sortladne hav og dem selv med det. Og fattig, syg, ensom og ulykkelig i kærlighed havde han i sig kraft til med den udødelighed, han gav det altsammen, at forbinde et af sprogets mest henrykte ord: lyksalighed. „Rungsteds lyksalighed“. De fleste af Dem kender nok noget af dette digt, der begynder så let og frit som en fugls sang i et træ, „hvor sangersken bygger og kvidrende røber sin rede“, som derefter stiger som et drønende vejr over landskabet, og som igen i sidste strofe løber ud i mageløs sødme og inderlighed i henvendelse til een. Han logerede i Rungsted Kro i tre år, mit arbejdsværelse mod øst hedder „Ewalds Stue“. Han skiltes med sorg fra Rungsted Kro, man synes i dag at man meget godt kunne møde ham i vænget eller høre hans skridt gennem huset.

Tiden gik videre over den gamle kro. 100 år senere kom en anden ung mand hjem fra fremmede lande og satte bo på Rungstedlund. Det var Wilhelm Dinesen, min fader, der som 17-årig løjtnant havde stået ved Danevirke og Dybbøl, senere som fransk officer havde været gennem den fransk-tyske krig, og som under kommunen i Paris havde set barrikader blive bygget og fransk blod flyde i franske gader. Han havde vendt sig fra Europa og dets civilisation og havde i tre år levet mellem indianere i Nordamerika uden at se nogen anden hvid mand. Han havde været en dygtig, heldig pelsjæger, men de penge han tjente gav han ud igen på sine indianske venner. Indianerne kaldte ham „Boganis“. Under det navn skrev han her på Rungstedlund sine „Jagtbreve“ – en jægers dagbog fuld af kærlighed til naturen, årstiderne, dyr og fugle, kampen, ensomheden og kvinden. Han giftede sig med den yndige unge Ingeborg Westenholz, min moder, fra herregården Matrup ved Horsens, og moder har fortalt mig at da de kom hjem fra bryllupsrejsen og gik under træerne og gennem vænget, sagde han til hende: „Hvordan det så end går i fremtiden, vil du så huske på at vi kom her

den sidste dag i maj, og her var smukt, og du var lykkelig?“

Jeg var ti år da fader døde. Hans død var mig en sorg af den slags som vist kun børn føler. Jeg tror at jeg var hans yndlingsbarn, og at han syntes jeg lignede ham. Han tog mig med sig når han gik om på sine marker, når han bladede for en råbuk i skoven eller søgte mosen igennem efter snepper med sine to franske griffon-hunde Osceola og Matchitabano, der var opkaldt efter to gamle indianiske høvdinge mellem hans venner. Jeg husker tydeligt hvordan han lærte mig at kende de forskellige fuglearter fra hinanden og fortalte mig om trækfuglene, – også hans lynsnare lykkelige reaktion ved synet af en sjælden fugl, en glente med kløftet hale, som andre menneskers glæde ved et godt glas vin. En hel verden bliver jo åbnet for en idet man hører om fugletrækket, det vældige net som bliver spundet omkring jorden ifølge et os uforklarligt kald, hvorpå livet sættes ind. Jeg kan huske at jeg undrede mig, da han fortalte mig om storkene at hannen rejser fra troperne til Danmark otte dage før hunnen, og hun så kommer efter ham til deres redeplads her. „Hvis en dame,“ tænkte jeg, „sådan

skulle følge efter sin mand, ville hun bede ham endelig skrive op til hende med hvad jernbane hun skulle rejse og hvor hun skulle skifte tog. Hvordan finder dog de to hinanden lige netop på et stråtag på Fyn?“ Sidenhen har jeg selv set storkene i deres vinterhalvårs ungarletilværelse i store flokke på de afrikanske sletter.

Nattergalen ankommer til Rungstedlund næsten på dagen den 8. maj. Hvor ventede vi børn længselsfuldt på dens ankomst, og hvor hørtes med eet dog ganske overraskende de gyldne toner fra et træ i lunden. Det var en slags lov for os at vi hvert år skulle se en nattergal mens den sang. Jeg er da også, hvert forår jeg har været i Danmark, vadet gennem langt vådt græs og brændenælder og har, mens det endnu var lige akkurat lyst nok, fået øje på den lille, meget slanke fuglesilhouet på en gren over et stykke kær, – for nattergale holder af kvas og nælder og fugtige steder og vil ikke være i altfor velholdte haver. Og hvilken utrolig kraft i den lille strube, der dirrende går ud og ind! Hvis et menneske havde et sådant stemmeomfang i forhold til sin vægt, ville Nina og Frederik, hvis de sang på

Rådhuspladsen, blive lyttet til i Amsterdam, Prag og Oslo.

Så toner gennem maj og første halvdel af juni Rungstedlund have af nattergalesang, den ene fugl svarer den anden, det er en lang ekstatiske sangerfest.

Og nu skal jeg fortælle Dem en mærkelig og sand historie om en nattegal.

I første verdenskrigs tredje år skulle jeg fra et besøg i Danmark hjem til Afrika. Det havde været svært nok at komme til Danmark, det skib som jeg rejste med fra Mombasa til Marseilles blev torpederet på tilbage-rejsen. Og da jeg om efteråret skulle rejse hjem, var der på grund af undervandsbåde slet ingen passagertrafik i Middelhavet, men vi måtte rejse søndenom Kap og så igen nordpå langs Afrikas østkyst til vor havn Mombasa, under ækvator. Vi var 6 uger om turen fra Southampton til Kap, fordi der også her var undervandsbåde, og vort skib for at undgå dem vistnok gik nær til Sydamerika. Ellers var turen værd at gøre, for Kap er en dejlig plet på Jorden. Og jeg så her, i de to dage vi var længst sydpå, albatrosserne med deres utrolige vingefang og i deres uforklar-

lige glideflugt. Jeg sad på dækket i de to dage, – de sagde til mig: „Kom ned og spis frokost,“ og jeg svarede: „Nej, frokost kan jeg altid spise, men albatrosser får jeg aldrig mere at se.“ Min gode ven den svenske digter Harry Martinson og jeg selv gennemgik en gang vore tilværelses op-og-ned og udbrød da begge, som ved opdagelsen af en vigtig post på kredit-siden: „Og så har vi set albatrosser!“ Men da vi ved juletid kom til Durban, omtrent midtvejs mellem Kap og Mombasa, lå der ordre til skibet, at det skulle gå tilbage til England, og vi måtte vente på anden skibslejlighed. Jeg kunne ikke lide Durban, som er en slags badested for Johannesburg-millionærer, da jeg havde været der en tid købte jeg en vogn, rejste op i højlandene omkring Pietermaritzburg og besøgte gamle boere på deres store kvægfarme, og der havde jeg en morsom tid. Mens jeg nu kørte vognen til, tog jeg nogle gange ud til et sted som hed Amanzimtoti, en times vej fra Durban, hvor der var en lille skov. En dag gik jeg der sammen med nogle andre passagerer fra båden, standsede og udbrød: „Hør, det er en nattergal!“ De andre lo ad mig. „Jo, vist er det en nattergal,“ sagde jeg. „I tror da ikke at

jeg kan tage fejl af den? Men fuglene synger jo kun deres fulde strofe ud oppe hos os nordpå i yngletiden, – den nattergal vi hører er ved at stemme sit instrument.“ Vi vadede om problemet, så vidt jeg husker højt, men vi kunne jo ikke få det afgjort. 20 år senere talte jeg i Danmark med en ung ornitolog, der fra dreng af havde færdedes i Rungstedlund have for at studere fuglelivet, og spurgte ham hvor langt sydpå nattergalenes træk gik. „De går over ækvator,“ sagde han. „For den allerførste nattergal fra Rungstedlund som jeg ringmærkede blev taget op syd for linien. Jeg husker ikke stedets navn, men jeg har det i min notebog.“ Og han tog sin notebog op af lommen, slog efter og sagde: „Det hed Amanzimtoti.“

Nu kan det ikke have været denne ringmærkede nattergal som jeg havde hørt syngedernede, men der kan måske her være tale om en særlig nattergale-familie, der har vinterbolig i Amanzimtoti og ankommer til Rungstedlund den 8. maj.

Det er da kommet til at stå for mig som om Rungstedlund især var trækfuglenes. Årstidene her er først og fremmest præget af de-

res ankomst og afrejse. Hvor mange gange har jeg ikke i nætter omkring forårs- og efterårsjævndøgn stået udenfor huset og hørt deres træk gå himmelhøjt over taget.

Også husets menneskelige beboere har været trækfugle. De rejste langt bort og kom så hjem hertil. Den unge Johannes Ewald var på meget spæde vinger fløjet ud til Tyskland og Østrig, han kom hjem til Rungstedlund – en sangfugl der sang skønnest i tusmørket – og her var smukt, og han var lykkelig. Den unge Wilhelm Dinesen, Boganis, var fløjet ud til valpladser i Europa og til Amerikas prærier, og var kommet hjem til Rungstedlund. Jeg selv rejste ud, til et halvt menneskelivs ophold i de afrikanske højlande, og kom igen tilbage.

I årene efter min tilbagekomst fra Afrika, mens jeg har set Storkøbenhavn mere og mere lukke sig om Rungstedlund, har jeg da tænkt over hvordan jeg skulle kunne bevare det og holde fast på den gamle kros og krohaves lille stykke dansk natur og dansk historie. Det har været som om en stor sorg, et stort tab og et tomrum lå foran mig, når jeg har tænkt på at det skulle helt forandres, ja

forsvinde og blive borte. Her kunne da engang med tiden blive en asfalteret villavej, som hed „Boganisvej“, ligesom der nu i et villakvarter i Rungsted er en „Ewaldsvej“, og med dette ville fremtiden da have vist fortiden sin pietet. Men hvor ville Ewalds og Boganis' grønne sale være? Hver sommer, når jeg har hørt gøgen i lunden, har jeg tænkt: „Hvordan skal jeg bevare et stort træ i haven for den at sidde og kukke i?“ Det er blevet sagt mig at det var „udemokratisk“ at lade et areal stort nok til 300 rækkehuse ligge hen – som det hedder – til ingen nytte.

Jeg kan undertiden synes at dansk „demokrati“ holder hånden over de folk som egentlig ikke behøver det, mere end over dem som har virkelig behov derfor, – jeg synes at det holder hånden over automobilerne fremfor over cyklisterne. Jeg ved meget godt at der i de 300 rækkehuse kunne trives megen foretagsomhed og familielykke. Men hvor vil på den tid det store jordløse folk være, som kun på fridage kommer udenfor stenbroen? Rækkehusejere er nidkære vogtere af ejendomsretten, på deres grund kommer ingen uvedkommende, og der er heller ikke stort for disse at komme efter. Hvis hele Nordsjælland

engang bliver lagt ud i rækkehuse, da kan der vel blive råd til nogle syren- og guldregnbuske, rosen- og radisebede, men der vil ikke mere være store træer. Og det store folk som ikke selv ejer jord vil komme til at bevæge sig ad fliser uden nogensinde at føle grønsvær under sig eller løv over sig, og uden noget sted at møde den stilhed, der engang tillod mennesker at „høre fuglesang, som hjertet kunne røre.“

Det store jordløse folk har den egenskab at det er morsomt at have med at gøre, for det er vakse mennesker, som er med på hvad man sammen har for, – de er faldet ind med mit eget synspunkt på Rungstedlunds mission. Haven på Rungstedlund har i menneskealdre ikke været afspærret, folk har frit kunnet gå ud og ind. Der må i dag være mange satte familiefædre der husker at de som drenge ved vintertid har løbet på skøjter på dammen og om sommeren som indianere har holdt til i huler under buskene i lunden, og guldbruddepar der husker som kærestefolk at være gået hånd i hånd ad lundens grønne stier. Jeg har slet ikke noget hegn ud mod Strandvejen, men mine smukke roser og hyacinter der vokser lige ud mod fortovet er ikke ble-

vet plukket, man har forstået at de var der til fælles glæde. Jeg er en søndag eftermiddag kommet ned gennem vænget og har under et gammelt egetræ set et spillebord slået op og fire glade spillere i skjorteærmer smælde kortene i bordet.

Der har været et enkelt afskrækkende misbrug, som jeg skal fortælle Dem om. Vi har i haven de store spiselige vinbjergsnegle, som siges at være blevet indført af grev Stolberg for halvandet hundrede år siden. Jeg kom en dag sammen med nogle engelske gæster, som jeg ville vise haven, op til Ewalds Høj. Og da var der – ja jeg tænker mig, og siger: nogle drenge, for det er vist i almindelighed kun drenge som på denne måde kan gå amok – som havde samlet et par hundrede stykker snegle og havde lagt dem på bænken på højen og trampet i dem, til det hele var eet pjask af skaller, slim og rådne snegledele. Det var nok sket dagen før, her stank forfærdeligt omkring højen. Det var stygt og råt gjort, ikke alene fordi der her – selv om snegle vel just ikke føler meget – dog var trampet i noget levende, men fordi masakren øjensynlig var foretaget på bænken selv med den plan, at et elskende par i mørkningen eller et par

gamle nærsynede damer skulle sætte sig ned midt i pjasket. Ja, da blev jeg så vred, så skamfuld overfor mine engelske gæster og så virkelig fortvivlet over den mentalitet, jeg havde mødt, at jeg sagde til mig selv: „Nu vil jeg lukke haven af, og her skal aldrig mere blive adgang for nogen udefra.“ Men dette kan næsten siges at være den ene undtagelse som bekræfter regelen.

Jeg ville gerne tænke mig at Rungstedlund i fremtiden i mange år kunne være et åndehul midt i en stor by.

Og fordi trækfuglene på Rungstedlund har betydet meget for mig, har jeg forestillet mig det som et fuglereservat, et rigtigt paradis for fugle som søgte hertil tværs over verdenshave.

Men jeg har ikke til nu kunnet virkeliggøre min drøm.

Det er dyrt at frede en ejendom. Ja allerførst må man jo beslutte sig til at give afkald på den indtægt man kunne få ved at stykke den ud og sælge den, og jeg har ikke vidst om jeg stod sådan at jeg kunne tillade mig det. Og en institution som Ornitologisk Forening kunne ikke modtage Rungstedlund som en

slet og ret gave fra mig og dem af mine søskende der har part i ejendommen. Der måtte med gaven følge en kapital, som kunne dække skatter og vedligeholdelse, indhegninger, nyplantninger, fodring og kasser og mange andre ting som opgaven fører med sig.

Jeg ved at jeg har et ganske sjældent held med mig som forfatter. Men forfattere tjener nu ikke så meget som folk vist i almindelighed tror, og på den tid da jeg skrev mine første tre bøger var der dobbeltbeskatning på danske forfatters indtægter i Amerika.

Nu i år, da det endelig, på tværs af alle forhindringer, er lykkedes mig at få min sidste bog udgivet, og da jeg håber at få en anden bog ud i efteråret, har jeg haft den store glæde at kunne føre min plan ud i virkeligheden. „Rungstedlund-Fondet“ er blevet oprettet og anerkendt som selvejende institution. Fondets formål er at bevare Rungstedlund som et fuglereservat under Ornitologisk Forenings opsyn. Rungstedlund vil da fra nu af blive fredet og komme til at ligge uforandret, og her vil slet ingen andre indgreb blive gjort end dem som fuglelivet på stedet kræver.

Dette har jeg opnået på denne måde: jeg

har tilskødet Rungstedlund-Fondet alle indtægter som, gennem salg af mine bøger fra dagen for fondets oprettelse og indtil 50 år efter min død, da forfatterrettighederne bortfalder, kan tænkes at komme ind. Bestemmelsen omfatter tillige filmsrettigheder og dramatiske rettigheder, og i det hele alt hvad jeg kan tjene gennem hvad jeg har skrevet og hvad jeg fra nu af måtte komme til at skrive. Jeg har da givet alt hvad jeg kan regne med og håbe på, og har ikke mere at give.

Jeg vil til min død kunne bo på Rungstedlund og vil kunne hæve en del af fondets midler til mine leveomkostninger.

Hvad selve det gamle hus hvori vi sidder angår, er dets fremtid endnu ikke fastlagt. Det er muligt eller rimeligt at den del af det som ornitologerne ikke får brug for vil komme til at huse et lille museum for Rungstedlunds fortid og et folkebibliotek. På denne måde ville det sin tradition tro forene natur og litteratur.

De sagkyndige i Danmark som jeg har henvendt mig til har vist mit foretagende den allervenligste interesse og forståelse. Jeg har de bedste af dem til forbundsfæller.

Jeg var fra først af bange for at det areal, jeg kunne byde på, skulle være for lille til formålet, og jeg bad dr. Salomonsen, fra Ornitologisk Forening, om at komme herud og se på det. Dr. Salomonsen erklærede at Rungstedlund var stort nok til at jeg her kunne få en befolkning af alle de almindelige danske sangfugle. Og da han sammen med mig var gået gennem parken og lunden og havde set hvor fredeligt her er, udtalte han at man måske også gennem fredning og omsorg kunne få sjældnere arter trukket hertil. Jeg ved af egen erfaring, hvor mærkeligt følsomme dyr er overfor fredningsbestemmelser. Da jeg var barn, blev der fra strandbredden skudt på svanerne, og da var det sjældent at man så en svane i Øresund. For omkring 30 år siden blev svanerne fredet, og man ser nu hvert forår mange hundrede svaner helt inde ved Strandvejen. I Afrika så jeg hvordan vildtet næsten på meter kendte grænsen for vildtreservatet, – man så sjældent en bøffel eller en antilope udenfor dets skel.

Dr. Syrach-Larsen, der er kendt over hele verden som autoritet på træer og planter, har vist „Rungstedlund-Fondet“ stor velvilje, og har lovet at stå bi med tilvejebringelsen af de

vækster og græssorter som fuglene holder af, og som kan tiltrække dem.

Vi er i dette forår gået i gang med at hugge ud og plante til og med at sætte fuglekasser op. „Rungstedlund-Fondet“ bærer omkostningerne, men Ornitologisk Forening og dr. Syrach-Larsen planlægger og tilser arbejdet. Til min glæde rådede dr. Syrach-Larsen mig til især, hvor det kan lade sig gøre, at plante vilde roser, – der kommer da til at gå en linie fra for 200 år tilbage ind i dagens virksomhed i dag: „I kølige skygger, i mørke som roser udbrede.“

Jeg håber at arbejdet må kunne blive gjort så smukt og godt for fuglene, at Rungstedlund fuglereservat vil kunne hævde sig mellem andre, og at ornitologer fra fremmede lande engang vil komme hertil for at studere det danske fugleliv.

Rungstedlund vil være åbent for almenheden i så høj grad som det lader sig forene med gode kår for fuglene.

Men 50 år er jo ikke evigheden. Jeg vil ikke sammenligne mig selv med højsalig kong Christian V. som grundlagde Dyrehaven, men jeg vil gerne have at Rungstedlund i al

beskedenhed på samme måde som Dyrehaven skulle indgå i folkets, ihvertfald i omegnens, liv og bevidsthed i mere end 100 år, og at i en lang fremtid et fugletræk skulle gå her-til.

Det er da derfor at jeg vender mig til Dem, mine lyttere, og beder Dem om at komme med ind i foretagendet. Jeg beder enhver lytter, som har interesse for fredning og bevaring af særlige værdier i Danmark, og tillige enhver lytter som igennem årene har haft nogen fornøjelse af vore møder i radioen, om nu i dag at stå mig bi.

Jeg ville da gerne have at det skulle ske på den måde at hver af Dem, som nu har radioen åben, ville give kr. 1,- til „Rungstedlund-Fondet“. Det ville da også for mig være særlig morsomt virkelig at få at vide hvor mange forstående og velvillige lyttere jeg har haft, hvor mange af Dem der husker mig med nogen glæde og kunne ønske til gengæld at glæde mig. Jeg beder hver enkelt af Dem, som nu hører mig, om at indsende 1 kr. til „Rungstedlund-Fondet“'s gironummer, som vil blive meddelt Dem, når jeg har talt.

Der er i denne sag et forhold som jeg meget beklager. Det er dette at De, for at

„Rungstedlund-Fondet“ skal komme til at modtage 1 kr., vil komme til udover denne sum at indbetale 30 øre i porto og 2 øre for giroblanketten, og det vil sige ialt 1 kr. 32. Jeg har tænkt meget over mulighederne for at undgå dette sørgelige forhold, men har ikke kunnet komme uden om det. Jeg er ganske klar over at det *er* besværligere at indbetale kr. 1,32 end ligefrem kr. 1,-. Men jeg beder Dem: lad det ikke være Dem *for* besværligt! Jeg beder Dem: gå i morgen eller i overmorgen ind på Deres postkontor, udfyld en giroblanket med det nummer som De vil få at høre, og læg så den besværlige sum kr. 1,32 på bordet.

Jeg beder Dem, mine lyttere i Danmark som nu har radioen åben, om at have denne udgift og om at gøre Dem dette besvær af tre grunde.

Den første grund er denne: For at ikke trækfuglene et forår skal komme fra Amanzimtoti og finde asfalt og fliser, hvor der før var skovbund. Men for at hver sommer, også langt langt ind i fremtiden, Rungstedlund skal være fyldt med fornyet fuglesang. „Hvor

sangersken bygger og kvidrende røber sin rede.“

Den anden grund er den: For at om 100 år børn og børnebørn af de lyttere som jeg nu taler til skal gå i den samme lund som Ewald gik i. For at i „Lytterparken“ på Rungstedlund også om 100 år børn skal lege tagfat i græsset, unge mennesker kysse hinanden og gamle folk hvile sig i skyggen. Og for at de alle skal tænke, at her er smukt, og at de er lykkelige.

Den tredje grund er den: Fordi jeg personlig vil føle hver enkelt krone, der kommer ind, som et håndtryk fra den enkelte lytter, – fra netop Dem som jeg nu taler til.

Radioen har anmodet mig om i dag om fire uger at komme tilbage og fortælle Dem en historie. Så kan jeg da den dag forelægge regnskabet over hvad „Rungstedlund-Fondet“ gennem lytterne har fået ind, og jeg kan få lejlighed til at takke dem der har bidraget.

Idet De, som jeg håber, nu har papir og blyant fremme, så gæt med det samme på hvad lytterindsamlingen vil indbringe mit fuglereservat, og skriv tallet op. Så kan De i dag om fire uger se hvor nær De er kommet

til det rigtige beløb. Jeg selv vil gøre det samme, på må og få, for jeg kan slet ikke have nogen anelse om hvad tallet vil blive.

Ja, jeg håber jo at jeg skal høre ihvertfald nogle kroner – og 32 øre – klinge på bordet. Men jeg ville gerne at vi i aften skulle lukke af for radioen med ekkoet af en fuglesang i øret.

Jeg har her på Rungstedlund en dreng, der kom hertil som ganske lille sammen med sin moder, der styrer mit hus for mig. Nu er han 12 år og spiller på blokfløjte. Jeg vil bede ham om at komme herhen til kaminen og spille for Dem den gamle folkevisemelodi om „fuglesangen“. Så vil en anden husfælle synge til.

